

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Бідюк Наталя Михайлівна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри іноземної освіти і міжкультурної комунікації
Хмельницького національного університету
ORCID ID: 0000-0002-6607-8228

У статті висвітлено окремі аспекти формування перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови та літератури. Зосереджено увагу на внутрішніх та зовнішніх чинниках, що зумовили потребу у формуванні перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови та літератури. З'ясовано потреби профільної школи та вимоги до навчання перекладу учнів старшої профільної школи. Висвітлено позиції науковців щодо тлумачення понять «переклад» та «перекладацька компетентність» і на цій основі обґрунтовано сутнісні характеристики перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови та літератури. Встановлено, що перекладацька компетентність є інтегрованою характеристикою, що передбачає здатність здійснювати переклад автентичних текстів на належному рівні та розуміти їх зміст, а також реалізовувати отриману інформацію відповідно до цільової аудиторії й подальшого використання в іноземній освіті та міжкультурній комунікації. Обґрунтовано, що формування перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови та літератури потребує упровадження нових підходів до структурування змісту фахової підготовки, реалізації інноваційних форм та методів навчання перекладу. Окреслено суперечливі питання та проблеми, які мають місце у підготовці майбутніх учителів іноземної мови та літератури в контексті забезпечення результатів навчання усному та письмовому перекладу. Запропоновано шляхи удосконалення змісту фахової підготовки на основі розроблення та тематичного оновлення змісту обов'язкових та вибіркових освітніх компонентів. Розглянуто особливості організації самостійної перекладацької діяльності з іноземними текстами та носіями мови. Окрему увагу приділено використанню інноваційних методів та технологій навчання перекладу майбутніх учителів іноземної мови та літератури.

Ключові слова: майбутні вчителі, іноземна мова та література, перекладацька компетентність, навчання перекладу, зміст, форми, методи.

Bidyuk Natalya. The distinctive features of translation competence development in pre-service training of foreign language and literature teachers

The article highlights some aspects revealing the development of translation competence of prospective foreign language and literature teachers. Attention is focused on internal and external factors necessitating the development of translation competence of pre-service foreign language and literature teachers. The study identifies the needs of the specialized school and the requirements for translation teaching courses in senior classrooms of specialized schools. The author analyzes scholarly perspectives on the concepts of 'translation' and 'translation competence'. On this basis, the essential characteristics of translation competence in pre-service training of foreign language and literature teachers are substantiated. Translation competence has been found to be an integrated characteristic that involves the ability to translate authentic texts at the appropriate level and understand their content, as well as to implement the information received in accordance with the target audience and further use in foreign language education and intercultural communication. It has been proved that developing the translation competence of prospective foreign language and literature teachers requires the introduction of innovative approaches to structuring the professional training content and the implementation of innovative forms and methods of translation teaching. The study outlines controversial issues and problems in undergraduate training of foreign language and literature teachers in terms of the learning outcomes reached as a result of interpretation and translation courses. Ways to improve the content of professional training based on the development and thematic updating for the content of mandatory and optional educational components are proposed. The research provides the analysis of the ways in which unassisted translation work with foreign language texts and native speakers should be organized. Particular attention is paid to the use of innovative methods and technologies of translation training provided to prospective foreign language and literature teachers.

Key words: pre-service teachers, foreign language and literature, translation competence, translation training, content, forms, methods.

Вступ. Підготовка компетентного вчителя іноземної мови та літератури спрямована на забезпечення його фундаментальними теоретичними знаннями з фахових дисциплін та навичками їх практичного застосування у творчій іноземній педагогічній та науково-дослідницькій діяльності. Професійна компетентність вчителя іноземної мови та літератури передбачає постійну роботу з іноземними джерелами різного жанру, методичними розробками з навчання іноземної мови, автентичним навчальним матеріалом, інформа-

ційними освітніми та науковими ресурсами. Самоосвіта та професійний розвиток вчителя іноземної мови та літератури неможливі без активної участі у наукових і методичних конференціях, семінарах, вебінарах, воркшопах, хакатонах, форумах, що потребують компресії та інтерпретації почутого або прочитаного матеріалу, створення та трансформації вторинного тексту іншою мовою, конспектування та реферування тощо. Специфіка професійної діяльності вчителя іноземної мови та літератури передбачає творче поєднання високого

рівня володіння іноземною мовою з різними прагматичними інтенціями в іншомовній комунікації.

На підставі проведеного опитування здобувачів та науково-педагогічних працівників, а також аналізу змісту освітньо-професійних програм спеціальності 014.021 Середня освіта. Мова і література (англійська)» зроблено висновок, що у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови та літератури доцільно звертати особливу увагу на формування перекладацької компетентності. Окрім внутрішніх чинників (опитування здобувачів, НПП, удосконалення змісту ОП тощо), означена проблема актуалізована також чинниками зовнішнього характеру. Потреба у формуванні перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови та літератури посилюється вимогами навчання іноземної мови учнів профільної школи. Профільний рівень – це поглиблене і професійно зорієнтоване навчання іноземної мови у класах філологічного напрямку з орієнтацією на майбутню професію. Рівень навченості випускників класів із профільним навчанням іноземної мови має досягти показника В2. У таких профільних класах змістом іноземної мови передбачено ознайомлення старшокласників з основами перекладу. Водночас набуття перекладацької компетентності розширить можливості працевлаштування та професійної реалізації майбутніх учителів іноземної мови та літератури на сучасному ринку праці.

Матеріали та методи. Проблема формування перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови та літератури актуалізує наукові пошуки щодо дослідження її особливостей та організації в контексті сучасних викликів і потреб освітньої галузі, профільної школи. Теоретичну й практичну цінність мають наукові пошуки українських і зарубіжних учених, які активно займаються проблемами підготовки філологів-перекладачів та формування перекладацької компетентності. Значний внесок зробили такі дослідники, як: О. Бондаренко, А. Буднік, Т. Коваль, С. Коломієць, Ю. Колос, О. Михайленко, К. Скиба, О. Тарнопольський, О. Чередниченко, Л. Черноватий та ін. Водночас зазначимо, що порушена проблема недостатньо висвітлена в науково-педагогічному дискурсі і потребує детальнішого вивчення. У науковому пошуку використано низку методів дослідження, а саме: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, порівняння для з'ясування структурних, змістових і процесуальних особливостей професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури; *емпіричні* – спостереження, рефлексія, опитування, анкетування, тестування, самоаналіз для з'ясування мотивів, цінностей, потреб, рівня знань та умінь з перекладу майбутніх учителів іноземної мови та літератури.

Результати. Головним завданням ЗВО у системі іншомовної педагогічної освіти є підготовка компетентного вчителя іноземної мови (англійської, німецької) та літератури, який володіє фундаментальними теоретичними знаннями, практичними навичками з фаху, інтегрованими вміннями; здатен виконувати професійні завдання дослідницького та інноваційного харак-

теру в галузі іншомовної педагогічної освіти; готовий до творчої самореалізації в науково-педагогічній діяльності та кроскультурному освітньому просторі, а також до неперервної самоосвіти та професійного розвитку. Зміст професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури ґрунтується на засадах міждисциплінарності та професійної релевантності, що передбачає інтеграцію фахових знань з педагогіки і психології, методики викладання іноземної мови, практичного курсу англійської / німецької мови, практичної фонетики і граматики іноземної мови, історії мови, лінгвокраїнознавства, зарубіжної літератури та інших освітніх компонентів, що забезпечують успішну реалізацію іншомовної комунікативно-педагогічної діяльності вчителя у ЗЗСО.

Практика показала, що в умовах викликів глобалізованої й мультилінгвальної дійсності та сучасних вимог профільної школи майбутні вчителі іноземної мови та літератури недостатньо готові до навчання перекладу учнів старшої школи. Навчання перекладу учнів у профільних класах з поглибленим вивченням іноземної мови охоплює такі завдання: ознайомлення із суспільними функціями перекладу на сучасному етапі розвитку суспільства; розширення та поглиблення знань про лексичні та граматичні труднощі перекладу; навчання способам передачі іншомовних реалій рідною мовою і реалій рідної мови іноземною; виконання практичних завдань з перекладу на рівні слів, словосполучень, речень та цілих текстів з іноземної мови на рідну і навпаки. Окреслені завдання вирішуються у процесі навчання учнів:

- 1) усного перекладу аудіо- та відеоматеріалів з коротким викладом прослуханого чи побаченого, з повним викладом змісту матеріалів;
- 2) вибіркового письмового перекладу матеріалів, які містять лексичні та граматичні труднощі для перекладу;
- 3) повного письмового перекладу рекламно-довідкових текстів, матеріалів періодичних видань, автентичних художніх творів.

Крім повного письмового перекладу, учні опановують реферативний та анотаційний переклад. Реферативний переклад передбачає створення вторинного тексту іншою мовою на основі компресії смислових структур первинного тексту. Анотаційний переклад являє собою згорнутий виклад іншою мовою основного змісту тексту і навпаки [1; 2; 3].

Вважаємо за доцільне звернути увагу на тлумачення ключових понять «переклад» та «перекладацька компетентність». Аналізуючи різні позиції та погляди науковців щодо визначення та змістового наповнення поняття «переклад», розуміємо його як мовленнєву діяльність, що спрямована на трансформацію та кодування тексту або інформації з однієї мови на іншу із збереженням змісту. Як вид комунікації переклад передбачає необхідність врахування культурологічного та соціокультурного аспекту мов, які взаємодіють. Ключове значення має розуміння цього поняття саме представниками галузі, які поділяють його на спеціальний або галузевий переклад, що, у свою чергу, розмежову-

ється на письмовий (translation) та усний (interpreting). Письмовий переклад розглядається як передача смислу повідомлення, написаного вихідною мовою (текст оригіналу) цільовою мовою (текст перекладу), зі збереженням первісного стилю та наміру й урахуванням культурних та регіональних розбіжностей між вихідною та цільовою мовою, який на сучасному етапі здійснюється із використанням низки складних перекладацьких технологій та засобів, що мають на меті спрощення й оптимізацію перекладацького процесу та підвищення його ефективності. Усний переклад спрямований на забезпечення комунікації між носіями різних мов та являє собою передачу цільовою мовою усного або письмового повідомлення на вихідній мові зі збереженням його реєстру, смислу й наміру, яка може відбуватися у трьох режимах: синхронному (переклад відбувається одночасно зі сприйняттям мовлення на слух), послідовному (сприйняття мовлення на слух передує перекладові), з аркуша (усна передача письмового повідомлення). Будь-який вид усного перекладу може виконуватися очно (face-to-face interpreting) або віддалено (remote interpreting) та за необхідності передбачати застосування спеціальних технологій [4].

У дослідженні К. Скиби здійснено систематизацію видів перекладу у зарубіжній методичній та перекладознавчій літературі. Зокрема, виявлено такі типи усного перекладу: синхронний («simultaneous interpreting»), послідовний переклад («consecutive interpreting»), переклад-нашіптування («whispered interpreting»), «переклад з аркуша» («sight translation»), соціальний переклад («community interpreting»), ескорт-переклад («liaison or escort interpreting»), дистанційний усний переклад («remote interpreting»), дистанційний синхронний переклад («remote simultaneous interpreting»), переклад конференцій («conference interpreting»). Письмовий переклад охоплює літературний («literary translation»), локалізаційний («localization») і різні види галузевого перекладу («health or medical, court, legal, biblical, technical translation» та ін.) [5, с.15]

На думку С. Баранової, переклад наочно демонструє студентам практичну цінність володіння іноземною мовою і тим самим посилює мотивацію до її вивчення. Постійне співставлення іноземної та рідної мов сприяє глибшому пізнанню тієї чи іншої мови [6, с. 13].

Дослідниця Т. Долга розглядає перекладацьку діяльність як реалізацію суб'єкт-суб'єктного крос-культурного усного спілкування та розкриває психологічні передумови вдосконалення усної перекладацької діяльності студентів: готовність до здійснення перекладацької діяльності (сформованість мотиваційної, змістової та операційної її складових); адекватне сприймання та розуміння інформації; готовність до реалізації усіх трьох фаз здійснення перекладацької діяльності: мотиваційно-спонукальної, орієнтаційно-дослідницької та виконавчої; сформованість у студентів груп знань, умінь та навичок, які необхідні для здійснення усної перекладацької діяльності фахівцем; високий рівень розвитку творчого мислення майбутнього перекладача [7, с. 17].

Студіювання наукових праць дослідників дало змогу з'ясувати сутнісні характеристики, компоненти перекладацької компетентності, критерії і показники її сформованості. Встановлено, що науковці трактують перекладацьку компетентність як здатність перекладати тексти на фаховому рівні, оцінювати труднощі, пов'язані з розумінням тексту та його передачею мовою перекладу із урахуванням усіх вимог, що висуваються замовником, та обґрунтовувати свої рішення. Базовими індикаторами перекладацької компетентності є знання, уміння та навички перекладу текстів незалежно від жанру. Специфічними індикаторами перекладацької компетентності визначено спеціальні знання, вміння та навички, необхідні при перекладі текстів певного жанру і стилю, в будь-якому одному або в декількох споріднених видах перекладу [8; 9]. З урахуванням специфіки професійної діяльності та професійної підготовки вчителя іноземної мови та літератури, перекладацька компетентність є інтегрованою характеристикою, що передбачає здатність здійснювати переклад автентичних текстів на належному рівні та розуміти їх зміст, а також реалізувати отриману інформацію відповідно до цільової аудиторії й подальшого використання в іншомовній освіті та міжкультурній комунікації. Формуючи перекладацьку компетентність, звертаємо увагу на такі критерії: адекватність перекладу; точність перекладу; ясність змісту перекладу; відповідність перекладу нормам літературної мови. Водночас серед труднощів перекладу фахівці-практики виділяють такі: специфіка семантики мовних одиниць; відмінності картин світу, що створюються мовами для відображення позамовної реальності; вибір і реалізація правильної перекладацької стратегії відповідно до конкретних умов спілкування тощо [10; 11].

З урахуванням вищезазначеного вважаємо, що формування у майбутніх учителів іноземної мови та літератури перекладацької компетентності потребує упровадження нових підходів до структурування змісту фахової підготовки, реалізації інноваційних методів і технологій навчання перекладу. До основних підходів відносимо: міждисциплінарний, інтегративний, лінгвістичний, соціосемантичний, прагматичний, комунікативний, соціокультурний, функціональний та ін.

Під час професійної підготовки майбутні вчителі іноземної мови та літератури отримують комплексне уявлення про основні види перекладу (художній, науково-технічний, усний і письмовий, синхронний та послідовний, машинний, дослівний, реферативний та ін.), їх особливості, основні прийоми, методи перекладу. Результатом сформованості перекладацької компетентності є: здатність оперувати видами та типами перекладу; використовувати лексичні, граматичні, стилістичні трансформації з метою забезпечення адекватності перекладу; інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища; використовувати різні методи й методики лінгвістичного аналізу текстів; створювати, редагувати й перекладати тексти професійного змісту державною та іноземною мовами; порівнювати мовні та літературні факти, явища, оригінали творів (мови яких вивчаються)

й українські переклади іншомовних художніх текстів, визначати їхні подібності й відмінності тощо.

Раціональним підходом до удосконалення змісту фахової підготовки вважаємо розроблення та тематичне оновлення освітніх компонентів (ОК). Наприклад, до обов'язкового блоку фахової підготовки варто внести такі ОК: «Теорія і практика перекладу», «Галузевий переклад», «Вступ до перекладознавства», «Інформаційні технології у перекладі» та ін. Блок вільного вибору доцільно урізноманітнити авторськими курсами, інтегрованими спецкурсами. Наприклад, «Методика навчання перекладу у профільній школі», «Формування перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови», «Комунікативні стратегії і тактики у навчанні перекладу», «Технології оцінювання перекладу» «Культурологічні проблеми перекладу» тощо. Вивчення ОК сприятиме формуванню навичок перекладацької діяльності та розвитку умінь усного і письмового перекладу, формуванню методичної компетентності у навчанні перекладу учнів профільної школи, розвитку перекладацької рефлексії, лідерських якостей, ініціативи, комунікативної ерудиції тощо.

Так, під час вивчення ОК «Теорія і практика перекладу» майбутні вчителі іноземної мови та літератури опановують низку тем (модулів), які спрямовані на формування здатності зіставляти мовні явища; інтерпретувати тексти різних стилів і жанрів; здійснювати переклад з англійської мови українською і навпаки; використовувати граматичні та лексичні трансформації з метою забезпечення адекватності перекладу; усвідомлювати засади і технології створення текстів різних жанрів і стилів державною та англійською мовами; застосовувати на практиці теоретичні знання у галузі перекладу; використовувати перекладацькі трансформації (лексичні, граматичні) для досягнення адекватності перекладу. Здобувачі набувають нових знань з тем: «Key Notions in Translation Theory», «Methods and Ways of Translating Various Proper Names», «Translation of Abbreviations», «International Lexicon and Ways of its Translation», «Units of Nationally Biased Lexicon and Ways of Their Translation», «Translation of Idiomatic / Phraseological Units», «Translation of Neologisms», «Translation of Asyndetic Noun Clusters», «Ways of Translating the Non-fined Formis and their Complexes /Constructions», «Ways and Means of Expressing Modality in English and Ukrainian», «Translation of Metaphors and Epithets». Методика викладання згаданого ОК спонукає та підвищує мотивацію здобувачів до систематичного поповнення знань та їх творчого застосування у професійній діяльності. Формування базових навичок перекладацької діяльності та розвиток умінь усного і письмового перекладу майбутніх учителів здійснюється на основі автентичних матеріалів, які відповідають їх професійним інтересам та потребам. Водночас у формуванні перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови та літератури особливу увагу необхідно приділяти таким аспектам, як мовленнєва поведінка, мовленнєвий етикет, використання мовних і паралінгвістичних засобів. Майбутні вчителі повинні вільно

переключатися з однієї мови на іншу, аналізувати текст оригіналу, коректно добирати адекватні перекладацькі і технічні засоби для відтворення його контенту іншою мовою.

Очевидним є той факт, що у формуванні перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови та літератури необхідно використовувати міждисциплінарний та інтегрований підходи (наприклад, інтеграція знань фахових дисциплін «Практичний курс англійської / німецької мови», «Практична граматики англійської /німецької мови» та дисципліни «Теорія і практика перекладу» при вивченні теми «Modals+perfect infinitive» та ін.). Логічним та ефективним методом у процесі міждисциплінарної інтеграції знань є виконання завдань для самостійної роботи, наприклад, підготовка реферату /есе / індивідуального творчого проєкту на тему «Національні стилі ведення переговорів» (інтеграція знань з дисциплін «Галузевий переклад», «Ділова англійська / німецька мова», «Кроскультурна комунікація», «Історія англійської мови», «Лінгвокраїнознавство англійської / німецької мови» та ін.). Здобувачі набувають знань щодо видів офіційно-ділової документації; правил ділового етикету; національних стилів ведення переговорів (американський, німецький, український стилі); особливостей перекладу та вживання термінології, граматичних конструкцій, умовних скорочень, авторського викладу матеріалу; навичок роботи з машинним перекладом; умінь використання та опрацювання оригінальних онлайн ресурсів тощо. Це сприяє швидкому оволодінню фундаментальними й інтегрованими знаннями з фаху (теорія та практика перекладу; види перекладу; лінгвальні маркери соціальних відносин та етика перекладу; типи іншомовних дискурсів; жанрові конвенції; основні способи досягнення еквівалентності в перекладі; перекладацькі трансформації та стратегії; знання терміносистеми метамови; екстралінгвальні та соціокультурні знання тощо); формуванню критичного, логічного, асоціативного й аналітичного типів мислення; розвитку мовленнєвих і перекладацьких умінь, поведінкових реакцій; формуванню перекладацької культури та етики, позитивної міжособистісної взаємодії та саморефлексії.

Формування перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови та літератури передбачає активізацію самостійної перекладацької діяльності з іншомовними текстами та носіями мови. Серед основних видів самостійної роботи здобувачів варто виокремити слухання і конспектування лекцій; відпрацювання лекційного матеріалу; виконання практичних робіт з теорії і практики перекладу (усного, письмового); роботу з різноплановою літературою в друкованому та електронному форматах (виконання пошуково-аналітичної роботи з картотеками, базами даних); роботу з бібліографічними, довідково-енциклопедичними, періодичними джерелами з різногалузевих питань тощо); опанування сучасних систем автоматичного/машинного та комп'ютеризованого перекладів; індивідуальну роботу з електронними одномовними та багатомовними словниками; використання про-

грам автоматизованого перекладу (PROMT, Pragma, Language Master, Trados, WordFast, Google Translate тощо); виконання самостійних завдань з використанням сучасних текстових процесорів (програм набору, оформлення текстів, текстового редагування перекладів, програм з перевірки правопису, граматики, управління термінологією – FileMaker, LogiTerm, MultiTerm, Termex, TermStar тощо); підготовку рефератів та усних доповідей.

На думку О. Мартинюк, недосконалість програмних засобів машинного перекладу призводить до наявності лексичних, граматичних та синтаксичних помилок у перекладеному документі, хоча суть тексту можна зрозуміти. Тому машинний переклад доцільно використовувати передусім у тих випадках, коли документ передбачено для внутрішнього чи особистого використання. Перш ніж вдаватися до машинного перекладу, слід сформулювати чітке уявлення про його кінцевий результат та усвідомити недоліки цієї технології. Окрім цього, необхідно враховувати, що системи машинного перекладу потребують складного налаштування, вдосконалення та «навчання» у певній предметній галузі, без якого вони не виконають покладених на них функцій. Машинний переклад доцільно використовувати під час роботи з великими за обсягом і подібними за формою текстами, що належать до однієї предметної галузі (здебільшого технічної) [12, с. 25].

Важливе значення у забезпеченні позитивної динаміки формування перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови та літератури має використання комплексу інтерактивних методів і технологій, а саме: коопероване навчання, контекстне навчання, рольові ігри, дискусії, тренінги, чати, квізи, кейси, спеціальні вправи тощо. Наприклад, перекладацький тренінг за темою «Адекватність перекладу» (на відеоматеріалі сучасних випусків реліз-груп) сприяє розвитку професійно-креативного потенціалу здобувачів щодо демонстрації потенційних знань, умінь та навичок перекладу. Здобувачі самостійно обирають автентичний відеоматеріал (зазвичай англійськомовний) та його еквівалент-переклад, зроблений певною реліз-групою українською мовою (у вільному доступі в мережі Інтернет), аналізують контент з позиції відповідності вимогам адекватного перекладу, а також обговорюють власні варіанти перекладу в групі. Під час такого тренінгу майбутні вчителі іноземної мови та літератури демонструють лінгвістичну обізнаність в межах двох мов, аудитивні уміння, навички використання словниково-тлумачних джерел й ІКТ, навички самокорекції та взаємооцінювання, навички пошуку оптимального перекладацького рішення.

Технологія «квізів» використовується не лише для перевірки засвоєння матеріалу, а й для вдосконалення лінгвістичних навичок. Роль викладача полягає у розробці тестових завдань відкритої чи закритої форми. Завдання можуть подаватись у вигляді послідовно розміщених уривків перекладу цілісного тексту з виділеними помилками та варіантами їх виправлення, з яких студенти мають вибрати один правильний на

основі порівняння текстів вихідної та цільової мов. Якщо такі завдання можна виконувати кількома спробами, їх також використовують для самопідготовки. Окрім оцінювання результатів роботи, програма автоматично пропонує перелік літератури для опрацювання, відповідно до зроблених здобувачем помилок. Завдання ускладнюються обмеженнями у відведеному для їх виконання часі. Технологія «чатів» передбачає синхронне віртуальне спілкування між учасниками навчального процесу. Механізм дії цієї технології базується на груповій формі навчання (не більше п'яти учасників в одній групі). Здобувачі перекладають невеликий уривок тексту, одночасно обговорюючи між собою варіанти перекладу та обмінюючись досвідом пошуку інформації щодо наявної термінології. Таким чином, вони змушені обдумувати доцільність різних прийомів перекладу і прослідковувати послідовність етапів перекладацької діяльності. Викладачі можуть координувати цей процес, пропонувати власні ідеї, забезпечувати взаємозв'язок між усіма учасниками навчального процесу, підсумовувати результати роботи.

З-поміж зарубіжних методик навчання перекладу практичну цінність мають «культурний асимілятор» («culture assimilator»), «етичний фітнес» («ethical fitness»), проекти («project»), «переклад-резюме» («translation brief»), «запис «думок у голос» («think-aloud protocols»), «відстежування руху очей» («eye-tracking»), «відеозапис екрана» («screen recording»). Безперечно, ефективність організації навчання й викладання перекладацьких дисциплін забезпечується на основі широкого застосування сучасних інформаційно-дидактичних засобів навчання.

Розроблення системи спеціальних вправ (підготовчі передперекладацькі та післяперекладацькі) та їх раціональний вибір гарантує опанування здобувачами практичними навичками. До таких вправ належать: усний переклад з аркуша; тренування двостороннього перекладу; збільшення активного запасу частотної лексики; подолання граматичних, лексичних, жанрово-стилістичних труднощів; переклад реалій, іншомовних слів, назв; вживання перекладацьких трансформацій; розпізнання найважливіших елементів тексту оригіналу; створення різних варіантів перекладу і відхід від буквалізму; відсіювання проміжних варіантів тексту перекладу; диктант-переклад та інші [13, с. 152; 14].

Висновки. У контексті реалізації завдань НУШ, сучасних потреб профільної школи система професійної підготовки учителів іноземної мови і літератури покликана розв'язувати комплекс завдань, пов'язаних із забезпеченням якісної іншомовної підготовки учнів профільної школи на засадах компетентнісно орієнтованої парадигми. Основними вимогами до вчителя іноземної мови є професійне опанування двох мов (наприклад, англійської і німецької), володіння сучасними методиками викладання іноземної мови, опанування й володіння базовими навичками усного та письмового перекладу текстів різних типів; володіння фундаментальними знаннями в галузі філології; уміння працювати з інформаційними технологіями та комп'ютерною

технікою й успішно використовувати їх у професійній діяльності тощо. Професійно-вмотивована самостійна робота, творчі індивідуальні завдання, наукова робота (підготовка есе, доповіді, рефератів, презентацій з використанням ІКТ), лінгвоаналітичні завдання (лінгвістичний та перекладацький аналіз автентичних текстів і текстів перекладу); анування та реферування перекладу текстів оригіналів сприяють збагаченню знань здобу-

вачів, розширенню термінологічного поля, розвитку аналітичного мислення, формуванню здатності до вибору найбільш дієвих стратегій для вирішення перекладацьких завдань та усунення комунікативних невдач у спілкуванні. До перспективних напрямів подальших пошуків відносимо проблему розроблення сертифікатних програм з перекладу для вчителів іноземної мови та літератури.

Література:

1. Навчальна програма з іноземних мов (рівень стандарту, профільний рівень) для 10-11 класів загальноосвітніх шкіл, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки № 1407 від 23 жовтня 2017 року.
2. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник / Редько В. Г., Полонська Т. К., Басай Н. П. [та ін.] ; за наук. ред. Редька В. Г. Київ : Педагогічна думка, 2013. 360 с.
3. Професійно орієнтоване навчання іноземних мов у старшій профільній і вищій школі: проблеми і перспективи : колективна монографія / Л. А. Сажко, Л. Я. Зеня, О. В. Бирюк та ін. / за заг. ред. Л. А. Сажко. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2015. 225 с.
4. GALA. *What is Interpreting? Language Industry Definitions*. URL: <https://www.gala-global.org/what-interpreting>.
5. Скиба К. М. Теорія і практика професійної підготовки перекладачів у США [Текст] : автореф. дис. ... доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» ; МОН України, Вінницький державний педагогічний ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2018. 40 с.
6. Баранова С. В. Актуальні питання методики викладання перекладу. *Вісник Сумського державного ун-ту. Сер. Філологічні науки*. 2002. № 4(37). С. 12–15.
7. Долга Т. О. Психологічні умови вдосконалення усної перекладацької діяльності студентів-філологів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 19.00.07 : Нац. акад. пед. наук. Київ, 2011. 22 с.
8. Михайленко О. А. Технологія формування стратегічної компетенції майбутніх перекладачів. *Наукові записки Київського національного педагогічного університету імені М. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки*. Київ, 2015. Вип. 122. С. 142–150.
9. Стрілець В. В. Зміст навчання майбутніх бакалаврів філології письмового науково-технічного перекладу: предметний аспект. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. Київ, 2019. Випуск 122. С. 86–96.
10. Колесніченко А. В., Жмаєва Н. С. Граматичні труднощі автоматизованого перекладу науково-технічної літератури. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2018. № 27. С. 134–141.
11. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник. Вінниця : Нова книга, 2013. 276 с.
12. Мартинюк О. В. Попереднє та кінцеве редагування текстів у процесі машинного перекладу засобами комп'ютерного програмного забезпечення та онлайн-сервісів. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства : зб. наук. пр.* Хмельницький : ХНУ, 2019. № 17. С. 22–26.
13. Черноватий Л. М. Система вправ для навчання перекладу з аркуша майбутніх філологів. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (Мовознавство)*. Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Вип. 153. С. 603–608.
14. Бондаренко О. М., Коротяєва І. Б. Практичні методи та система вправ для формування перекладацької компетенції у студентів-перекладачів. *Наук. записки НДУ ім. Гоголя. Сер. Філологічні науки*. 2014. С. 173–174.

References:

1. Navchalna prohrama z inozemnykh mov (riven standartu, profilnyi riven) dlia 10-11 klasiv zahalnoosvitnikh shkil, zatverdzhena Nakazom Ministerstva osvity i nauky № 1407 vid 23 zhovtnia 2017 roku. [Curriculum for foreign languages (standard level, profile level) for 10-11 grades of secondary schools, approved by the Order of the Ministry of Education and Science] [in Ukrainian].
2. Linhvodydaktychni zasady navchannia inozemnoi movy uchniv starshykh klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv: navchalno-metodychnyi posibnyk [Language-didactic principles of foreign language learning for high school students of general educational institutions: educational and methodological manual] Redko V. H., Polonska T. K., Basai N. P. [ta in.] ; za nauk. red. Redka V. H. K. : Pedagogichna dumka, 2013. 360 s. [in Ukrainian]
3. Profesiino oriientovane navchannia inozemnykh mov u starshii profilnii i vyshchii shkoli: problemy i perspektyvy : kolektyvna monohrafiia [Professionally oriented teaching of foreign languages in senior specialized and higher schools: problems and prospects: collective monograph] L. A. Sazhko, L. Ya. Zenya, O. V. Biryuk, etc. / for general ed. L. A. Sazhko. K.: Ed. KNLU center, 2015. 225 s. [in Ukrainian]
4. GALA. *What is Interpreting? Language Industry Definitions*. Retrieved from: <https://www.gala-global.org/what-interpreting>. [in English].
5. Skyba K. M. (2018) Teoriya i praktyka profesiynoyi pidhotovky perekladachiv u SSHA [Theory and practice of professional training of translators in the USA] [Text]: avtoref. dys. ... doktora ped. nauk : spets. 13.00.04 'Teoriya i metodyka prof. osvity'; MON Ukrayiny, Vinnyts'kyu derzhavnyy pedahohichnyy un-t im. M. Kotsyubyn'skoho. Vinnytsia, 40 s. [in Ukrainian].
6. Baranova S. V. (2002) Aktualni pytannia metodyky vykladannia perekladu [Current issues of translation teaching methodology] Visnyk Sumskoho derzhavnoho un-tu. Ser.Filolohichni nauky. №4 (37). pp.12-15. [in Ukrainian]

7. Dolha T. O. (2011) Psykholohichni umovy vdoskonalennia usnoi perekladatskoi diialnosti studentiv-filolohiv [Psychological conditions for improving the oral translation activity of philology students]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 19.00.07 / Nats. akad. ped. nauk. Kyiv. 22 s. [in Ukrainian]
8. Mykhailenko O. A. (2015) Tekhnolohiia formuvannia stratehichnoi kompetentsii maibutnikh perekladachiv [Technology of formation of strategic competence of future translators] Naukovi zapysky Kyivskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni M. Drahomanova. Serii: Pedahohichni nauky. Kyiv, Vyp. 122. pp. 142–150. [in Ukrainian]
9. Strilets V. V. (2019) Zmist navchannia maibutnikh bakalavriv filolohii pismovoho naukovo-tekhichnogo perekladu: predmetnyi aspekt [Content of teaching future bachelors of philology of written scientific and technical translation: subject aspect]. Visnyk KNLU. Serii: Pedahohika ta psykholohiia. Kyiv. Vyp. 122. pp. 86-96. [in Ukrainian]
10. Kolesnichenko A. V., Zhmaieva N. S. (2018) Hramatychni trudnoshchi avtomatyzovanoho perekladu naukovotekhnichnoi literatury [Grammatical difficulties of automated translation of scientific and technical literature]. Naukovyi visnyk PNP im. K. D. Ushynskoho № 27. pp. 134–141. [in Ukrainian]
11. Chernovaty L. M. (2013) Metodyka vykladannia perekladu yak spetsialnosti: pidruchnyk [Methodology of teaching translation as a specialty: textbook]. Vinnytsia: Nova knyha. 276 s. [in Ukrainian]
12. Martynyuk O. V. (2019) Poperednye ta kintseve redahuvannya tekstiv u protsesi mashynnoho perekladu zasobamy komp'yuternoho prohramnoho zabezpechennya ta onlayn-servisiv [Preliminary and final editing of texts in the process of machine translation using computer software and online services]. Aktual'ni problemy filolohiyi ta perekladoznavstva : zb. nauk. pr. Khmel'nyts'kyi : KHNU, № 17. pp. 22-26. [in Ukrainian]
13. Chernovaty L. M. (2017) Systema vprav dlia navchannia perekladu z arkusha maibutnikh filolohiv [System of exercises for teaching translation from the sheet of future philologists]. Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky (Movoznavstvo). Kropyvnytskyi : RVV KDPU im. V. Vynnychenka. Vyp. 153. pp. 603–608. [in Ukrainian]
14. Bondarenko O. M., Korotiaieva I. B. (2014) Praktychni metody ta systema vprav dlia formuvannia perekladatskoi kompetentsii u studentiv-perekladachiv [Practical methods and a system of exercises for the formation of translation competence in translation students]. Nauk. zapysky NDU im. Hoholia. Ser. Filolohichni nauky. pp. 173-174. [in Ukrainian]